

Proiect cofinanțat din Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Axa prioritară 6: *Educație și competențe*

Prioritatea de investiții: 10.i

Obiective specifice: 6.4, 6.6

Titlu proiect: *“Acces la programe de educație și formare profesională pentru tinerii și adulții din județul Dolj care au părăsit timpuriu școala (I)”*

Cod SMIS 2014+: 135711

Activități de tip „A doua șansă – învățământ secundar inferior”

Modulul I: A.B.C.- ul comunicării

Expert curriculum limba română: Prof. Alina Felicia DUMITRU

Tema activității: **Verbul**

Număr de ore: 10 ore TC

1 ore CDȘ

VERBUL

- **Verbele auxiliare** devin mărci (numite afixe mobile în Noua Gramatică a limbii române (2005), publicată de Academia Română în 2005 , ale unor moduri și timpuri, pierzându-și autonomia lexicală (sensul), schimbându-și fonetic parțial forma și nemaivând sintactic posibilitățile combinatorii pe care le are un verb.
- În Noua Gramatică publicată de Academia Română dispar noțiunile de mod personal (predicativ) și mod nepersonal (nepredicativ).
- Noțiunea de mod se aplică doar pentru verbele care variază în funcție de persoană și sunt predicate.
- Noțiunea de forme verbale nepersonale (numite și **forme nonfinite** într-o altă lucrare academică, Gramatica de bază a limbii române) se referă la verbe care cer prezența unui alt verb ce are mod pentru a alcatui un enunț.

- **Verbele auxiliare** devin mărci (numite afixe mobile în Noua Gramatică a limbii române (2005), publicată de Academia Română în 2005 , ale unor moduri și timpuri, pierzându-și autonomia lexicală (sensul), schimbându-și fonetic parțial forma și nemaiavând sintactic posibilitățile combinatorii pe care le are un verb.
- În Noua Gramatică publicată de Academia Română dispar noțiunile de mod personal (predicativ) și mod nepersonal (nepredicativ).
- Noțiunea de mod se aplică doar pentru verbele care variază în funcție de persoană și sunt predicate.
- Noțiunea de forme verbale nepersonale (numite și **forme nonfinite** într-o altă lucrare academică, Gramatica de bază a limbii române) se referă la verbe care cer prezența unui alt verb ce are mod pentru a alcatui un enunț.
- **Indicativul se construiește cu :**
 - desinențe**, sunetele sau grupurile de sunete care indică persoana și numărul verbului (citesc);
 - sufixe de timp**, sunetele sau grupurile de sunete care indică timpul (scrisesem)
- Există desinență și sufix 0 (cânt~~00~~) .Absența unui sufix reprezintă o informație gramaticală.

I. INDICATIVUL:

- **Prezentul are și alte valori temporale:**

- **adevăr general (prezentul etern):**

Bine faci, bine găsești ;

- **viitor (cu determinări care arată timpul):**

Mâine merg la schi ;

- **trecutul (cu determinări care arată timpul):**

Ștefan cel Mare îi înfrânge pe turci la Vaslui în 1475 ;

- **o acțiune repetată în mod obișnuit (prezent iterativ):**

Trenul pleacă zilnic la ora zece.

- imperativ: Pleci imediat!**

- Într-o narațiune, **imperfectul** care arată o acțiune trecută ce se desfășoară în același timp cu o acțiune trecută, indicând durata , se folosește pentru descrierea cadrului în care se desfășoară acțiunea , pentru descrierea de tip tablou /portret fizic si/sau moral al pesonajului .
- Într-o narațiune din comunicarea curentă sau din literatură contemporană, **perfectul compus** care arată o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii, se folosește pentru a prezenta acțiunile , evenimentele.
- **Perfectul simplu** arată, în limba literară, o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii, fiind timpul povestirii la persoana a III-a, aparând numai ca un timp narativ, ficțional.
În limba actuală, este o formă învechită.
În vorbirea curentă apare astăzi doar în anumite zone ale țării, (mai ales în Oltenia), având însă o altă valoare , pentru că arată acțiuni terminate recent.
- **Mai-mult-ca –perfectul** arată o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute.
Într-o narațiune, indică acțiuni din planul secund.

- **Viitorul propriu-zis** (numit și viitor simplu sau viitor I) arată o acțiune desfășurată după momentul vorbirii. **Viitorul standard** este alcătuit din forme specifice ale verbului auxiliar *a vrea* și infinitivul verbului de conjugat.

Aceste forme sunt folosite mai ales în scris și în varianta solemn a limbii vorbite.

- **Viitorul anterior** arată o acțiune viitoare terminată înaintea altei acțiuni viitoare. Viitorul anterior este alcătuit din verbul auxiliar *a fi* la viitor și participiul verbului de conjugat.
- Viitorul anterior este astăzi o formă veche, apărând rar și obligatoriu în relație cu un viitor propriu-zis : Cânde vei veni, voi fi rezolvat problema.
- **Viitorul în trecut** arată o acțiune care urmează unei acțiuni trecute, aparând numai o relație cu verbe la trecut. Este alcătuit din imperfectul verbului *a avea* și conjunctivul prezent al verbului de conjugat.

II. MODUL IMPERATIV arată acțiuni posibile, asociate cu voința vorbitorului de a le vedea realizate, fiind îndemnuri, ordine, porunci, rugăminți sfaturi.

III. CONJUNCTIVUL care arată o acțiune posibilă, realizabilă, folosit independent **are valoare de imperativ** la toate persoanele și la ambele numere fiind resimțit ca mai puțin autoritar :

Să-mi aduci paharul ! față de Adu-mi paharul !

- În propozițiile independente interogative, conjunctivul exprimă o îndoială, o presupunere ; Sa plece acasă ? , Să fi plecat mai devreme ?

IV. MODUL CONDIȚIONAL -OPTATIV arată acțiuni posibile a căror realizare depinde de o condiție (Aș fi venit dacă m-ai fi chemat !) sau arată acțiuni dorite (Aș mai vrea o prăjitură !)

- **Grupul verbal** este o parte a enunțului organizată în jurul unui centru verbal. Verbul la modurile indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional-optativ ocupă doar poziția de centru al unui grup verbal, îndeplinind funcția sintactică de predicat verbal și predicat nominal.

DIFICULTĂȚI:

- Lipsa predicatului verbal într-un enunț complex poate fi marcată prin virgulă sau linie de pauză.

De exemplu:

Dan citește o carte și Maria , o revistă.

Dan citește o carte și Maria - o revistă.

- La fel verbul copulativ care este subînțeles este marcat prin virgule sau linie de pauză.

De exemplu :

Exercițiul 1 este lung și exercițiul 2, scurt.

Exercițiul 1 este lung și exercițiul 2- scurt.

- Modul este o categorie gramaticală ce apare doar la verbele care variază în funcție de persoană și de număr și sunt predicate în propoziție. Formele verbale nepersonale (sau nonfinite) nu au categoria modului, dispărând astfel noțiunea de moduri nepersonale din gramaticile tradiționale.
- Pe lângă modurile studiate, există și un mod care arată presupunerea, supoziția, dubiul și care se numește **prezumtiv**. Acesta are timpul prezent, alcătuit din viitorul verbului auxiliar *a fi* + o formă terminată în *-ând* sau *-ind* a verbului de conjugat (*El va fi dormind, că lumina este stinsă.*) și timpul perfect, alcătuit din viitorul verbului auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat (*Va fi rezolvat problema, fiindcă pare mulțumit.*). Prezumtivul are și forme asemănătoare conjunctivului și condiționalului-optativ (*Să fi lucrând corect, nu știu. S-a spus că fata s-ar fi aflând la bunica ei.*).

- Utilizarea timpurilor verbale în redactarea unui text narativ este importantă. Mai frecventă este relatarea la trecut, când pentru prezentarea acțiunilor și a evenimentelor se folosește **perfectul compus**. **Imperfectul** se folosește pentru descrierea cadrului în care se desfășoară acțiunea și este deseori întâlnit în expoziție și deznodământ. În interiorul naratiunii, **imperfectul** se folosește când se descriu spații fizice și personaje. **Mai-mult-ca-perfectul** indică acțiuni de plan secund, corespunzând unor secvențe retrospective (în care se amintesc fapte pretrecute anterior). În povestirile la persoana a III-a, perfectul simplu prezintă acțiuni de prim-plan.
- În textele de comentare a unor opere literare, se folosește persoana a III-a, singular, nefiind permisă schimbarea acesteia, fiindcă amestecul de registre generează comicul.
- **Viitorul în trecut** arată o acțiune ce urmează unei acțiuni trecute, apărând numai în relație cu verbe la trecut. Este alcătuit din imperfectul verbului a avea + conjunctivul prezent al verbului (aveam să cânt).

A. INFINITIVUL denumește o acțiune sau o stare și reprezintă forma din dicționar a verbului. Infinitivul are două forme:

- forma scurtă, care poate apărea:
- cu prepoziția a: *A ajuta* este o dovadă de generozitate. Am preluat ideea lui de *a face* voluntariat.
- fără prepoziția a: Pot *rezolva* toate exercițiile.
- forma lungă, cu sufixul -re, care este învechită și rară, apare în forme inverse ale condițional-optativului („*Închinare-aș* și *n-am cui/Închinare-aș* murgului“ – balada Toma Alimoș). Această formă nu trebuie confundată cu substantivele obținute din verbe, care pot fi articulate și pot fi determinate de un adjectiv. (Precizarea profesorului este importantă. Am reținut importanta precizare.)

- Infinitivul are marca a și sufixe diferite pentru fiecare conjugare a verbului .

Verbele la infinitiv pot îndeplini următoarele **funcții sintactice**:

- **subiect**: A visa este minunat.
- **nume predicativ**: Pasiunea lui este de a explora culturi diferite.
- **complement direct**: Pot învăța din greșeli. Învăță a scrie corect!
- **complement prepozițional**: Se gândește la a da un mesaj.
- **atribut verbal**: Andrei este mereu cuprins de teama de a vorbi în public.

Există 5 conjugări (în Noua Gramatică a limbii române (2005), publicată de Academia Română) :

- -conjugarea I: a lucra;
- -conjugarea a II-a: a vedea;
- -conjugarea a III-a: a râde;
- -conjugarea a IV-a: a vorbi;
- -conjugarea a V-a: a hotărî.

B. **PARTICIPIUL** arată o acțiune terminată, suferită sau îndeplinită de o ființă sau de un lucru.

- Participiul ca formă nepersonală sau nonfinită intră în componența unor moduri și timpuri compuse, când este precedat de un verb auxiliar: indicativ, perfect compus (am vorbit); indicativ, viitor anterior (voi fi vorbit); conjunctiv, perfect (să fi vorbit); condițional-optativ, perfect (aș fi vorbit).
- Participiul are sufixe specifice, cu realizări diferite în funcție de conjugare:
 - at** pentru verbele de conjugarea I (cântat, lucrat);
 - ut** pentru verbele de conjugarea a II-a (văzut, plăcut) și pentru unele verbe de conjugarea a III-a (trecut, făcut);
 - s** pentru unele verbe de conjugarea a III-a (mers, rămas);
 - t** pentru o serie restrânsă de verbe de conjugarea a III-a (copt, rupt);
 - it** pentru verbele de conjugarea a IV-a (citit, vorbit);
 - ât** pentru verbele de conjugarea a V-a (doborât, pârât).
- Când apare independent, participiul devine **adjectiv provenit din participiu** și îndeplinește funcția sintactică de **atribut adjectival** (cartea *citită*, prietenei *apropiate*) sau de **nume predicativ** (Amintirile sunt *plăcute*).
- Forma negativă a participiului se obține cu ajutorul prefixului **ne-** (neaflat, nedormit). Între prefixul **ne-** și participiu se poate intercala semiadverbul **mai** (nemaiauzit, nemaivăzut).

C. **GERUNZIUL** denumește o acțiune în desfășurare, fără referire precisă la momentul vorbirii.

- Sufixele specifice de gerunziu sunt **-ând** (de exemplu: apărând, lucrând, mergând, hotărând) și **-ind** (de exemplu: evidențiind, fugind, muncind, subliniind).
- Gerunziul are formă afirmativă (de exemplu: auzind) și formă negativă (de exemplu: neauzind), obținută cu prefixul ne-. Între forma de gerunziu și prefixul de negație se poate intercala semiadverbul mai (de exemplu: nemaiauzind). Gerunziul poate primi clitice pronominale, care sunt atașate după verb (de exemplu: văzându -mă, văzând-o).
- Când se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, **gerunziul devine adjectiv**, construcția numindu-se **gerunziu acordat** (de exemplu: A răspuns cu buzele tremurânde).
- Verbele la gerunziu pot îndeplini funcțiile sintactice :
 - **circumstanțial de mod** : Cântă atingând clapele pianului cu grație.
 - **circumstanțial de timp**: Trecând prin parc, a văzut-o pe Maria.
 - **atribut verbal** : Cu hainele fluturând, alerga spre pădure.

D. SUPINUL este o formă verbală nepersonală care denumește acțiunea, la fel ca infinitivul.

- Supinul este alcătuit din prepoziție + forma de participiu a verbului. Prepozițiile care pot intra în alcătuirea supinului sunt: de, din, după, la, pentru etc.
- Supinul are formă afirmativă (de exemplu: Justificarea ei este de înțeles.) și formă negativă (de exemplu: Justificarea ei este de neînțeles.).

Funcțiile sintactice ale supinului :

- subiect: De spus e ușor, de făcut e mai dificil.
- nume predicativ: Îndemnul lui este de urmat.
- atribut verbal: În supermarket se găsesc cartofi de copt, cartofi de prăjit și cartofi de fiert.
- complement direct : Am terminat de citit, acum încep să scriu.
- complement prepozițional: M-am plictisit de așteptat în stație.

Verbul ocupă doar poziția **de centru al grupului verbal** atunci când are categoria modului. El poate îndeplini funcția sintactică de:

- predicat verbal, când este exprimat prin verb predicativ;
- predicat nominal, când un verb copulativ se asociază cu un nume predicativ.

În calitate de centru, verbul la mod personal se poate combina cu:

- numele predicativ, care constituie o poziție sintactică distinctă în cadrul predicatului nominal și intră într-o relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul, cărora li se subordonează;
- subiectul (exprimat sau neexprimat), care se află într-o relație de interdependență cu predicatul;
- diferite tipuri de complement, care se subordonează verbului și intră în alcătuirea grupului verbal:
 - complementul direct: Am văzut un film extraordinar ieri.
 - complementul prepozițional: A apelat la voluntari.
 - complementul indirect: Preotul s-a adresat sătenilor.

- diferite tipuri de complement, care se subordonează verbului și intră în alcătuirea grupului verbal:
 - complementul direct: Am văzut un film extraordinar ieri.
 - complementul prepozițional: A apelat la voluntari.
 - complementul indirect: Preotul s-a adresat sătenilor.
- diferite tipuri de circumstanțiale, care intră în componența grupului verbal:
 - circumstanțialul de loc: A intrat în biserică.
 - circumstanțialul de timp: Vine sâmbăta viitoare pe la noi.
 - circumstanțialul de mod: Ea îi ajută cu prietenie pe toți colegii săi.

- **Formele verbale nepersonale la infinitiv, supin și gerunziu** pot îndeplini diferite funcții sintactice, dintre care cele mai frecvente sunt:
 - atributul verbal (dorința de a reuși, porumb de fiert, lacrimi șiroind);
 - complementul direct (Pot învăța din greșeli. Am terminat de învățat.);
 - complementul prepozițional (M-am plictisit de citit. Se teme de a repeta greșeala.).

Dificultăți

- **Centru de grup verbal** pot fi și verbele la infinitiv, gerunziu și supin când sunt determinate de diferite părți de propoziție.

În enunțul:

Pentru a-mi face o bucurie, părinții mei m-au dus la teatru., verbul la infinitiv a face este determinat de complementul direct o bucurie și de complementul indirect *-mi*.

De asemenea, într-un enunț ca:

Oferind flori actorilor pe scenă, și-a exprimat admirația față de ei., verbul la gerunziu oferind este determinat de complementul direct flori, de complementul indirect actorilor și de circumstanțialul de loc pe scenă.

În enunțul:

Copilul are de citit multe cărți., supinul de citit este determinat de complementul direct cărți.

În limba română, există și un subiect dublu exprimat, cu rol de insistență:

Vine el regizorul și ne lămurește.

Actorii sunt și ei oameni.

Actorul despre care ți-am vorbit, acela a jucat rolul principal.